

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI
Integrirani preddiplomski i diplomski učiteljski studij

Kristina Ćosić

UTJECAJ GLAZBE NA OPĆI RAZVOJ DJETETA

DIPLOMSKI RAD

Osijek, 2018.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI
Integrirani preddiplomski i diplomski učiteljski studij

UTJECAJ GLAZBE NA OPĆI RAZVOJ DJETETA

DIPLOMSKI RAD

Predmet: Metodika glazbene kulture

Mentor: doc. dr. sc. Vesna Svalina

Studentica: Kristina Ćosić

Matični broj: 2644

Modul: C

Osijek,
rujan, 2018.

SAŽETAK

Ovaj je rad usmjeren na utjecaj glazbe na djetetov kognitivni, motorički, socijalni i emocionalni razvoj. Brojna su istraživanja provedena s ciljem utvrđivanja utjecaja glazbe na opći razvoj djeteta. Istraživanja su pokazala kako glazbeno obrazovanje i slušanje glazbe imaju pozitivan učinak na djetetov razvoj. Tijekom školovanja, potrebno je uključiti glazbu kao posrednika u sve pravce nastavnog procesa kako bi imala ulogu ne samo u estetskom odgoju nego i u općem razvoju djeteta. U okviru rada provedeno je istraživanje koje se odvijalo u školskoj godini 2017./2018. u trima osnovnim školama (OŠ Višnjevac, OŠ Petrijevc, PŠ Sotin). Cilj je istraživanja otkriti koja su iskustva učitelja u korištenju glazbe u neglazbenim predmetima te kakav je stav učitelja o utjecaju glazbe na opći razvoj djeteta. Skupina od 32 učitelja je ispitana putem anketnog listića čijem se rješavanju pristupilo anonimno. Istraživanje je provedeno u svibnju 2018. godine. Rezultati istraživanja pokazali su da učitelji imaju pozitivan stav prema korištenju glazbe u neglazbenim predmetima, da se najčešće koristi na satima likovne kulture. Uglavnom se koristi kao motivacija u uvodnom ili završnom dijelu sata te učitelji smatraju da glazba pozitivno utječe na opći razvoj djeteta.

Ključne riječi: djetetov razvoj, glazba, neglazbeni predmeti, obrazovanje, utjecaj

SUMMARY

The topic of this thesis is focused on influence of music on child's cognitive, motoric, social and emotional development. The aim of many studies is to determine the general influence of music on child's development. Many studies have shown that music education and listening to music have positive influence on child's development. It is important to apply music as an intermediary in every part of the teaching process in order to have the role not only in aesthetic education but also in the general development. For the purpose of this thesis research took place in the year 2017. /2018. in three primary schools (Višnjevac, Petrijevcí, Sotin). The aim of the research is to find out teacher's experiences of using music in non-musical subjects and attitudes towards the influence of music on child's development. The group of 32 teachers participated in the research. They had to fill in the questionnaire anonymously. The research was conducted in May 2018. The results of the research have shown that teachers have a positive attitude towards using music in non-musical subjects, mostly used in arts classes. It is mainly used as a motivation in the introductory or final part of the class and teachers think that music has a positive impact on the general development of the child.

Key words: child's development, music, non-musical subjects, education, influence

SADRŽAJ

1. UVOD	I
2. UTJECAJ GLAZBE NA KOGNITIVNI RAZVOJ	2
2.1. Utjecaj glazbene poduke na djetetov razvoj	2
2.2. Utjecaj slušanja glazbe na djetetov razvoj - Mozartov efekt	5
2.3. Glazba i govor	6
3. UTJECAJ GLAZBE NA SOCIJALNI I EMOCIONALNI RAZVOJ	8
4. UTJECAJ GLAZBE NA MOTORIČKE SPOSOBNOSTI	9
5. VAŽNOST GLAZBE U NASTAVI	10
6. UVOĐENJE GLAZBE U NEGLAZBENE PREDMETE	13
7. ISTRAŽIVAČKI DIO: UVOĐENJE GLAZBE U NEGLAZBENE PREDMETE RAZREDNE NASTAVE	17
7.1. Tema istraživanja, cilj istraživanja i istraživačka pitanja	17
7.2. Opis tijeka istraživanja	17
7.3. Postupci i instrumenti istraživanja	18
7.4. Analiza podataka	19
8. INTERPRETACIJA	31
9. ZAKLJUČAK	33
10. LITERATURA	34
11. PRILOZI	36

1. UVOD

Glazba je sveprisutna u životima ljudi. Još od davnina glazbi se pripisivala nadnaravna moć u raznim kulturama diljem svijeta. Smatralo se da glazba može stvarati dobre ili loše osobine. Još u starom vijeku, čovjek je spoznao da glazba ima nadnaravnu moć te da njom može umiriti zle duhove, olakšati si svakodnevni rad, podići si ratničku snagu i zadovoljstvo. U starim istočnim civilizacijama vjerovalo se da je glazba samo isječak cjelokupne harmonije svemira. Sedam dana u tjednu, sedam poznatih nebeskih tijela povezuje u sedam tonova ljestvice ili sedam žica u liri. Platon je stavljao glazbu u temelj cijelog društva. Smatrao je da glazba može izazvati red u čovjeku te samim time pomoći čovjeku da shvati red u državi. Aristotel je s druge strane smatrao kako je glazba igra pa prema tome glazba ne pripada u nastavni proces jer je na nastavi isključivo učenje. Glazbeni odgoj bi trebao poslužiti za opažanje lijepih ritmova i tonova (Rojko, 2012). Tijekom povijesti sve se više uočavao utjecaj glazbe na čovjeka. Tijekom dvadesetog stoljeća započeta su razna istraživanja na temu utjecaja glazbe na čovjekov razvoj. Osim toga, u glazbenom odgoju su se dogodile značajne promjene zbog raznih reformskih pravaca u pedagogiji. Glazba je i danas veoma važna u djetetovom životu. Od prenatalnog razdoblja djeteta je izloženo glazbi. Tijekom odrastanja okruženo je glazbom putem pjevanja i sviranja ljudi koji ga okružuju (roditelji, rodbina, odgajatelji i sl.) te putem masovnih medija. U nastavi je potrebno uključivati glazbu u sve aspekte nastavnog procesa kako bi kao posrednik, mogla biti dio ne samo estetskog razvoja, već i općeg razvoja djeteta. Za potrebe istraživačkog dijela rada, podaci su prikupljeni anketiranjem učitelja razredne nastave. Cilj je istraživanja otkriti koja su iskustva učitelja u korištenju glazbe u neglazbenim predmetima te koji je njihov stav o utjecaju glazbe na opći razvoj djeteta.

2. UTJECAJ GLAZBE NA KOGNITIVNI RAZVOJ

2.1. Utjecaj glazbene poduke na djetetov razvoj

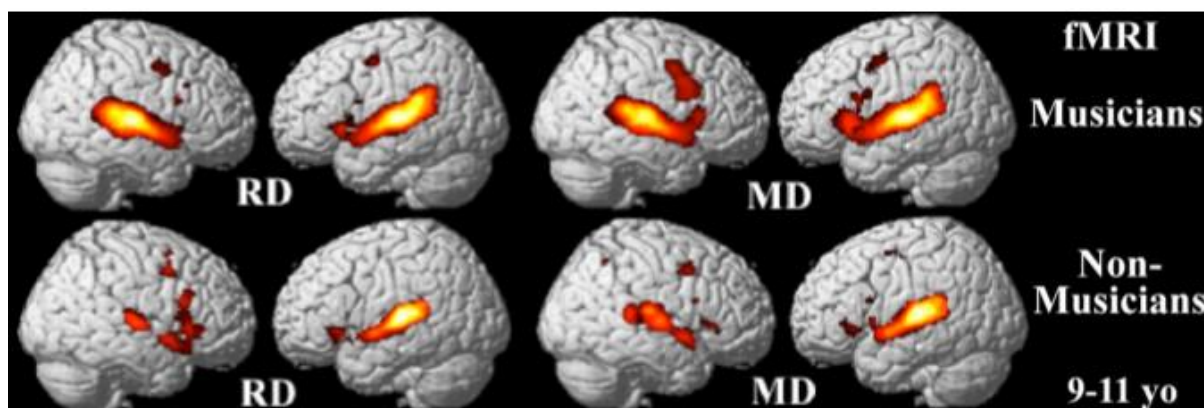
Čovjeku su potrebne kognitivne sposobnosti kako bih mogao stjecati spoznaje različite vrste. U kognitivne sposobnosti se ubrajaju pamćenje (kratkoročno, dugoročno), pažnja, logičko zaključivanje, primanje i obrađivanje vizualnih i zvučnih informacija, jezik i govor. Prema Nikolić (2018) istraživanja utjecaja glazbe na kognitivne sposobnosti se odnosi na kratkoročne učinke slušanja glazbe, dok su druga istraživanja usmjerena na glazbenu obuku i njene dugoročne učinke na kognitivne sposobnosti.

Schellenberg (2004) govori o utjecaju glazbene poduke na razvoj kognitivnih sposobnosti djeteta. Smatra kako djeca koja su bila izložena glazbenoj poduci u dužem vremenskom razdoblju, mogu imati poboljšane kognitivne sposobnosti. Učenje glazbe na duže vremensko razdoblje uključuje usmjeravanje pažnje na svakodnevno vježbanje, čitanje, upoznavanje notnog zapisa, učenje o različitim glazbenim strukturama, pamćenje dugih glazbenih cjelina i sl.

Schalug i sur. (2005) su proveli istraživanje u kojem su htjeli istražiti utjecaj glazbene poduke na mozak djeteta i njegov kognitivni razvoj. Uspoređivali su djecu kroz duži vremenski period (godina dana) tijekom kojeg su djeca imala glazbenu poduku. Ispitanici su bila djeca u dobi između 5 i 7 godina. Prije glavnog istraživanja, djeca su morala proći bihevioralne testove te strukturnom i funkcionalnom MRI (fMRI) skeniranju. Utvrdilo se da između kontrolne i instrumentalne grupe nije bilo razlika u kognitivnim, glazbenim ili motoričkim sposobnostima. Također nije bilo razlike u apsolutnom volumenu mozga, volumenu sive tvari i bijele tvari. Nakon godinu dana obuke, pripadnici instrumentalne grupe imali su značajno bolje rezultate u bihevioralnim testovima, motoričkim vještinama, sposobnostima slušnog razlikovanja te se moglo uočiti povećanje volumena sive tvari. Osim grupe djece od 5 do 7 godina, istraživanje se provelo i nad djecom u dobi od 9 do 11 godina. Ovaj put je vremenski prag od 4 godine. Potvrđene su pretpostavke o pozitivnom djelovanju glazbe na kognitivne sposobnosti. Grupa je bila bolja u bihevioralnim testovima. Instrumentalna skupina pokazala je veću aktivaciju STG-a, posebno na desnoj strani, a također i više aktivacije stražnjeg donjeg i srednjeg frontalnog gyrusa¹ u obje hemisfere (više

¹ nepravilno izduženo izvijugano područje na kori mozga, od susjedne vijuge omeđeno brazdom

u MD nego u RD zadatku²). Taj je trend dodatne aktivacije ekstratemporalnog režnja dodatno povećao u skupini odraslih osoba s dugogodišnjom, intenzivnom obukom instrumentalne glazbe koja je također obavljala te funkcionalne zadatke. Ovi podaci nisu detaljno prikazani ovdje, iako slika 6 prikazuje uzorak aktivacije za ritamske i melodijske zadatke u dvije skupine (glazbenici naspram ne-glazbenika).

Slika 1: Prikaz aktivacije mozga glazbenika i neglazbenika tijekom ritamskih i melodijskih zadataka (Schlaug i sur., 2005)

Dugotrajna instrumentalna glazbena izobrazba je intenzivno, multisenzorsko i motoričko iskustvo koje pruža idealnu priliku za proučavanje strukturalne moždane plastičnosti u neusklađenosti mozga u razvoju s promjenama u ponašanju izazvanim glazbenom obukom. U ovom istraživanju se pokazuju strukturalne promjene mozga nakon 15 mjeseci glazbene poduke u ranom djetinjstvu, koje su bile povezane s poboljšanjima glazbeno relevantnih motoričkih i slušnih vještina (Hyde i sur., 2009). U istraživanju su također sudjelovale dvije skupine djece u dobi od 5 do 7 godina. U instrumentalnoj skupini sudjelovalo je petnaestero djece koja su dobila privatne lekcije iz sintisajzera u razdoblju od 15 mjeseci. Kontrolna grupa je sudjelovala jednom tjedno u grupnim glazbenim lekcijama koje su trajale 40 minuta. Lekcije su se sastojale od pjevanja i sviranja bubnjeva i zvona. Pokazalo se da su djeca u kontrolnoj skupini koja su svirala instrument pokazala bolju pokretljivost prstiju, te bolje raspoznavanje ritma i melodija. Osim toga prikazane su i strukturne promjene u mozgu u motoričkim i auditivnim područjima (isto, 2009). Prije istraživanja nije bilo razlike između skupina, što pokazuje da na poboljšanje neglazbenih

² MD se odnosi na prepoznavanje melodija, a RD na prepoznavanje ritma

sposobnosti utječe sama glazbena poduka, a ne urođene glazbene mogućnosti djeteta (Hyde i sur. 2009).

Također je provedeno istraživanje utjecaja glazbene poduke istraživanje glazbene poduke na pamćenje. U istraživanju je sudjelovalo 60 studenata od kojih je 30 imalo glazbenu poduku prije dobi od 12 godina, a ostalih 30 ispitanika nije imalo nikakvo glazbeno obrazovanje. Istraživanje se temeljilo na testiranju pamćenja. Chan, Ho, & Cheung (1998) prezentirali su listu riječi studentima tri puta zaredom. Zadatak studenata je bio zapamtiti što veći broj riječi. Studenti koji su imali glazbenu poduku bili su uspješniji u zadatku. Nakon nekoliko godina, Ho, Cheung, and Chan(2003) ispitivali su one studente koji su nastavili imati glazbenu poduku i one koji su prestali s glazbenom podukom Otkrili su da studenti, koji su počeli ili nastavili svirati neki instrument, imali značajni napredak u pamćenju nego oni koji su prestali svirati. Ovi rezultati podupiru utjecaj glazbene poduke na proces pamćenja.

Osim na razvoj pamćenja, glazbena obuka ima utjecaj i na razvoj usvajanja jezika. Moreno, Marques Santos, Santos, Castro, and Besson (2009) proveli su longitudinalno istraživanje u kojemu je bilo uključeno 32 portugalske osmogodišnje djece koja se ne bave glazbom. Djeca koja nisu imala obuku, bila su testirana za neuropsihološke procjene i zadatke određivanja tona prije početka glazbene poduke. Djeca su pohađala šestomjesečnu glazbenu poduku te su nakon toga ponovno testirana na istim zadacima. Pokazalo se da čak i mali udio glazbene poduke kod djeteta može izazvati poboljšanje čitanja kao i određivanje tona.

Postoje različiti zaključci koje pokazuju vezu između glazbene poduke i razvoja kognitivnih sposobnosti. Smatra se da glazbena poduka ima pozitivan učinak na djecu jer se gleda kao dodatna nastava koja je slična školi te ju djeca samovoljno odabiru kao dodatnu aktivnost. Još jedna mogućnost se odnosi na to što glazbena poduka zahtijeva koncentraciju pamćenje, pozornost, čitanje partiture, finu motoričku vještinu, emociju i sl. Treća mogućnost leži u razvoju intelektualnih sposobnosti putem apstraktne prirode. Glazbena poduka uključuje vježbanje apstraktnog mišljenja i prepoznavanje sličnih ili istih glazbenih sadržaja koji mogu biti stavljeni u različite kontekste (Schellenberg, 2005 prema Nikolić, 2018).

2.2. Utjecaj slušanja glazbe na djetetov razvoj - Mozartov efekt

Kratkoročni utjecaj glazbe odnosi se na Mozartov efekt. Provedena su razna istraživanja o utjecaju Mozart efekta te utječe li glazba na specijalno-temporalno rezoniranje i kvocijent inteligencije. Istraživanje koje su proveli Rauscher, Shaw i Ky (1993) pokazalo je da su studenti koji su slušali Mozartovu sonatu u d-duru prikazali bolje rezultate u apstraktnom prostornom rasuđivanju nego ona skupina koja je slušala opuštajuću glazbu. Istraživači su zaključili da Mozartova glazba ima kratkoročni učinak poboljšanja tijekom rješavanja zadataka apstraktnog prostornog rasuđivanja. To znači da razvoj kognitivnih i ostalih sposobnosti djece nisu uvjetovani Mozartovom glazbom već je u pitanju emocionalno stanje. Ono omogućuje bolje kognitivno funkcioniranje putem slušanja svoje omiljene glazbe, pjevanjem pjesme, pričanjem priče ili bavljenjem neke druge glazbene aktivnosti. „Slične kratkoročne kognitivne prednosti mogle bi se zabilježiti među djecom čija se razina uzbuđenja mijenja izloženošću majčinom pjevanju (Shenfield, Trehub i Nakata, 2003.), a tome se može i dodati i da djeca postižu najbolje rezultate kada su živahna i zadovoljna“ (Nikolić, 2018). Waterhouse (2006) se isto bavi problemom dokazivanja učinka Mozartovog efekta. Dostupni dokazi nisu podržali uvjerenja o Mozartovom efektu i njegovom mehanizmu koji poboljšava prostorne vještine bez prakse ili utječe emocionalno uzbuđenje. Istraživanja koja su potvrdila Mozartov efekt, smatraju da određene Mozartove skladbe mogu imati pozitivan emocionalni utjecaj na dijete te da možda mogu prouzročiti poboljšanje prostorno-vremenskih vještina jer izaziva emocionalno uzbuđenje. Waterhouse (2006) je isto tako iznio pretpostavku da kortikalno uzbuđenje stimulirano glazbom može prenijeti kortikalne krugove za prostornu obradu gdje se krugovi za glazbu i prostorno snalaženje preklapaju. U zaključku, Waterhouse smatra da dokazi do danas ne opravdavaju zagovaranja kako glazba uspijeva poboljšati prostorne vještine „besplatno“, odnosno slušajući glazbu pasivno.

2.3. Glazba i govor

Proučavajući glazbene sposobnosti predškolske djece znanstvenici su uočili da već od najranije dobi djeca pokazuju zanimanje za glazbu. Primijetili su da dijete u dobi od četiri do šest mjeseci na glazbeni podražaj prekida aktivnost koju je do tada obavljalo, okreće se prema izvoru zvuka i pokazuje znakove zadovoljstva (Henri Moog, ekstenzivna studija, 1976., Njemačka prema Šmit, 2001). Poslije određenog vremena javljaju se i prvi pokreti uz glazbu. Šmit (2011) navodi kako dijete u početku ne može razlikovati ritam i melodiju te tako reagira na oba elementa. Pri spontanom pjevanju, znanstvenici su zapazili korištenje intervala: terci i kvatri i manjih intervala od polutona, dok je ritam tih napjeva bio vrlo jednostavan. Promatrali su grupu trogodišnjaka i zaključili da su djeca uspješno imitirala sva tri elementa: tekst, ritam i melodiju. U petoj i šestoj godini postoji značajan napredak u sposobnosti održavanja ritma. Djeca mogu otpjevati pjesmu melodijski točno. Nakon šeste godine dolazi do naglog razvoja melodijskih, a posebno ritamskih oblika glazbene sposobnosti.

Jedan od najboljih načina kako razviti govor kod djeteta su dječje brojalice. One su bliske djeci te ih djeca često izgovaraju i smišljaju nove. Osim brojalice, Velički (2006) navodi da u razvoju govora mogu biti uključene i razne glazbene igre koje su vezane uz pokret. Upravo su pokret, ritam i govor jedna cjelina kada je u pitanju usvajanje jezika. Kratke, ritmične pjesmice u kojima se koriste pokreti prstiju, ruku i tijela pružaju stimulaciju za razvoj govora. U brojatici dijete broji rukom i zvukom, a ostala djeca slušaju kako bih znala tko je na redu te je li netko pogrešno izbrojio. Time se razvija i aktivno slušanje što je jedan od preduvjeta za razvoj govora. Dijete sluša brojalicu nekoliko puta te pamti vrijeme kako bih mogao točno odrediti trenutak kada na njega dolazi red da izađe iz igre. Dijete pamti pokret i ritam pokreta što utječe na razvoj njegove motorike.

Bez razvoja motorike i njene veze sa zvukom i pokretom razvoj govora bi mogao biti otežan. Dobro razvijena motorika omogućuje strukturiranje ritma i govora, omogućuje harmoničnost tjelesne napetosti, utječe na dječju spontanost kretanja i pokreta tijela. Motorika je preduvjet za razvoj govora (Šmit, 2001). Brojalice kojima se služe djeca u igri, potiču razvoj ritamskih i govornih sposobnosti, odnosno obogaćuju dječji rječnik te pridonose intelektualnom razvoju. Na početku djeca koriste svoje tijelo kao instrument za izvođenje brojalice dok u kasnijim faza počinju koristiti i ritamske instrumente (štapići, bubanj, zvečke, trijangle itd.) Pokreti pri izvođenju brojalice te samom izgovaranju brojlica mogu utjecati na emocionalnu opuštenost djeteta, ukloniti napetost te slati živčane impulse mozgu što je od

velike važnosti za formiranje govornih zona u mozgu (Milenković i Dragojević, 2009 prema Šulentić Begić i Špoljarić, 2011).

3. UTJECAJ GLAZBE NA SOCIJALNI I EMOCIONALNI RAZVOJ

Postoji pozitivan učinak glazbene poduke na socijalni razvoj djeteta. Djeca koja dobivaju dodatne sate glazbene poduke ujedno pokazuju i veću složnost u razredu, veće samopouzdanje te pozitivnije stavove. U Velikoj Britaniji provedeno je istraživanje o utjecaju umjetnosti u obrazovanju. Kada je u pitanju glazba, mogao se uočiti utjecaj glazbe na društvene vještine, ugodu ili lakše prihvaćanje događaja u životu (npr. preseljenje u drugi grad). Učenici su naveli kako im glazba daje samopouzdanje u javnom nastupu pred drugima, skupnom radu te općenito izražavanju. Istraživanje provedeno među učiteljima je i potvrdilo ove rezultate. Oni smatraju da djeca imaju koristi od sviranja određenog instrumenta u smislu društvenih vještina, ljubavi prema glazbi, uživanju u glazbi, razvijanju timskog rada, samouvjerenosti, osjećaja postignuća, discipline i razvoja fizičke koordinacije³.

Također je provedeno istraživanje o pjevanju i njegovim dobrobitima za zdravlje djece. Pozitivni učinci su: psihofizička relaksacija i popuštanje napetosti. Javlja se emocionalno oslobađanje, redukcija osjećaja stresa, osjećaj sreće, pozitivno raspoloženje, osjećaj radosti i ushićenja, osjećaj veće osobne, emocionalne i psihofizičke dobrobiti, osjećaj terapijskog djelovanja kod dugotrajnih psiholoških i socijalnih problema (Hallam, 2010 prema Nikolić 2018).

Broh (2002 prema Hallam, 2010) je istražila kako su studenti koji su sudjelovali u glazbenim aktivnostima imali bolju komunikaciju s roditeljima i nastavnicima te da su roditelji imali veću mogućnost komunikacije s roditeljima ostale djece. Zaključila je da će takav oblik socijalizacije vjerojatno dovesti do većeg samopoštovanja djece, povećanu motivaciju i samoučinkovitost. Glazba može povećati emocionalnu osjetljivost. Resnicow i sur. (2004, prema Hallam, 2010) otkrili su vezu između prepoznavanja emocija u piano izvedbama i razine emocionalne inteligencije koja je zahtijevala od pojedinca da identificira, razumije emocije i upravlja njima pomoću hipotetskih scenarija. Nakon istraživanja se moglo vidjeti da prepoznavanje emocija u glazbenoj izvedbi ima neke od istih vještina koje čine emocionalnu inteligenciju.

³ http://www.zamp.hr/uploads/documents/korisnici/ZAMP_brosura_Moc_glazbe.pdf

4. UTJECAJ GLAZBE NA MOTORIČKE SPOSOBNOSTI

Motoričke sposobnosti se mogu opisati kao motoričke strukture koje su odgovorne za beskonačan broj manifestiranja reakcija i mogu se opisati i izmjeriti (Findak, Prskalo, 2004). Od najranije dobi bitno je razvijati motoričke sposobnosti djeteta (koordinacija, ravnoteža, preciznost, brzina, fleksibilnost, snaga, itd.) Glazba je jedan od čimbenika koji može posredovati u razvijanju motoričkih sposobnosti. Istraživanja su pokazala da ritamska pratnja tijekom neke fizičke aktivnosti može poboljšati izvođenje aktivnosti. Anshel and Marisi (1978 prema Hallam, 2010) uočili su pozitivne rezultate u točnosti i izdržljivosti kada je glazba bila ritmički sinkronizirana s motoričkim izvedbama. Beisman (1967 prema Hallam, 2010) istražio je da skakanje, bacanje, lovljenje bilo poboljšano kada je program uključivao ritam kao pratnju. Još je jedno istraživanje uključivalo djecu od 4 do 6 godina te je bilo vezano uz motoričke sposobnosti. Derri i sur. (2001) istraživali su koliko glazbeno-tjelesni program može imati utjecaj kroz 10 tjedana na lokomotornu izvedbu djece u dobi od 4 do 6 godina.

Na kraju istraživanja je dokazano da su se djeca poboljšala u galopiranju, skakanju, horizontalnom skoku i preskakanju. Zachopoulou i sur. (2004 prema Nikolić, 2018) glazbene i tjelesne aktivnosti mogu utjecati na razvoj ritamskih sposobnosti tijekom izvedbe motoričkih vještina. Ritamska sposobnost se može definirati kao sposobnost promatranja, kontroliranja i diferenciranja ritma pokreta koje djeca moraju prilagođavati prostoru i vremenu u kojem se nalaze što omogućuje brzo reagiranje djeteta i motoričko prilagođavanje.

Sportaši navode kako im glazba pomaže tijekom treninga, dok laboratorijska ispitivanja ne pokazuju točan i provjeren utjecaj glazbe na izvedbu. Ova činjenica je navela neke znanstvenike da glazba može odvratiti pažnju pojedincu od neke neugodnosti te mu pomoći da se usredotoči na nešto unutar sebe i time poveća svoju fizičku izdržljivost. Odgovarajuća glazba za vježbanje i sportsku aktivnost može povećati razinu užitivanja i motivacije pa samim time i na motoričku izvedbu.⁴

⁴ http://www.zamp.hr/uploads/documents/korisnici/ZAMP_brosura_Moc_glazbe.pdf

5. VAŽNOST GLAZBE U NASTAVI

Jensen (2003) ističe kako su u novije doba napravljena mnoga istraživanja na temu utjecaja glazbe na čovjeka. Ti rezultati pokazuju kako glazba utječe na naše emocije, dišni sustav, ritam srca, stav tijela i mentalne slike slušatelja. Navodi važnost uloge glazbe u učenju. Prednosti glazbe koje navodi kao bitnima u nastavi su: ubrzavanje učenja, opuštanje stresa ili poteškoća, unosi energiju u razred, smanjuje pritisak kod izlagača ili učitelja, potiče kreativnost, smiruje hiperaktivne učenike te potiče desnu mozgovnu hemisferu što također aktivira dijelove mozga. Smatra da glazba nedostaje u razredu te se daje veća pozornost vizualnim osjetima nego auditivnim. U svojoj knjizi *Super nastava* navodi primjere glazbe koja se može koristiti u raznim situacijama tijekom nastavnog procesa (tablica 1).

Stein(2008) ističe kako su djeca rođeni glazbenici, umjetnici, plesači i pripovjedači. Navodi da glazba hrani mozak te tako utječe na sva područja razvoja (jačanje slušanja, motoričkih sposobnosti, prostorno vremenskih sposobnosti, jezika...). Također naglašava da glazba potiče sva osjetila i tako pomaže djeci da prepoznaju obrasce i slijed. Važno je da djeca slušaju glazbu od najranije dobi jer ona pomaže u razvijanju jezika, kreativnosti, koordinaciji, interakciji s drugim ljudima te samopoštovanju.

Rojko (2012) govori kako glazba ne može izraziti ništa osim same sebe što dovodi do toga da njena korelacija s drugim predmetima i nije u velikoj mjeri. Smatra da se s glazbom trebaju povezati oni sadržaji koji su povezani i u samom životu. Pod time misli na povezivanje povijesti glazbe s povijesnim razdobljima, stilovima i pravcima.

Sam (1998) ističe kako primjereno odabrana glazba može razviti bogatstvo osjećaja, duhovno bogatstvo, sposobnost komunikacije, samoaktivnost te intelektualne sposobnosti te da ona sama po sebi djeluje odgojno. Navodi kako dijete može slušati instrumentalnu skladbu i biti s njom povezano emocionalno i intelektualno te kako upravo tu glazbu koju sluša može poistovjetiti s određenim neglazbenim sadržajem kao predmetom dječjeg interesa.

Lučić (2008) želi istaknuti vezu između glazbe, riječi i slike. Smatra kako je učiteljeva zadaća da izdvoji ono vrijedno iz glazbenog opusa te metodički osmisli i obradi sadržaj kako bi utjecao na učenikovo razumijevanje društveno-kulturnog života. „Informiranje o onome što su učenici doživjeli slušajući glazbu, ne mora se događati samo kroz riječi. Može to biti uz pomoć slikanja, crtanja, modeliranja, pokreta...” (Pranjić, 1999, str. 246 prema Lučić, 2008).

Alltermuller (2002) u svom članku *Čini li nas glazba inteligentnijima?* navodi kako je glazbena nastava potrebna za vježbanje intelektualnih vještina, ali ono što je još važnije,

poboljšavaju se socijalne kompetencije te sposobnost koncentracije. Smatra da se se manjkom glazbe gubi neverbalna komunikacija emocija među učenicima.

Brewer (2012) spominje glazbenu inteligenciju i njen razvitak u razrednoj nastavi putem uvođenja glazbe u nastavni plan i program. Što su učenici izloženiji glazbi to će napredovati u osobnom iskustvu glazbe i razumijevanju korištenja glazbe u njihovom životu. Ističe kako glazba ima utjecaj na pažnju učenika da se usredotoči na glavni zadatak, stvaranje radne atmosfere, poboljšanje razumijevanja i memorije kod učenika te poticati maštu, kreativnost, a samim time i vježbanje učiniti zanimljivijim.

U knjizi *Glazboterapija s osobama s posebnim potrebama* autor Vladimira Pavletić ističe kako je glazba moć pokretanja ili smirivanja ljudskog organizma te da ima mogućnost stvaranja emocionalnog ugođaja. Govori da je utjecaj glazbe neupitan na fizičko stanje čovjeka. Potvrđeno je da glazba utječe na vegetativni i krvožilni živčani sustav. Također, o zvučnom sadržaju mogu ovisiti i rad žljezda, promjene krvnog pulsa, disanje, tjelesne muskulature.

Trškan (2006 prema Šulentić Begić i Špoljarić, 2011) govori o načinima primjene glazbe i glazbenih aktivnosti u sklopu motivacije učenika. Motivacijske se tehnike mogu provoditi tijekom uvodnog ili završnog dijela sata. Namijenjene su opuštanju i kraćem odmoru učenika. Glazba može biti pomoć u stvaranju posebnog raspoloženja učenika. Koristi se kao zvučna pozadina prije početka nastavnog sata i za vrijeme odmora te može poslužiti i kao pomoć ili dodatak vježbama opuštanja na početku sata ili tijekom ocjenjivanja. Glazba se može koristiti kao pozadina i tijekom čitanja ili obrade novog gradiva. Učitelji mogu koristiti posebnu glazbu za novo nastavno gradivo kao na primjer klasičnu, narodnu, popularnu glazbu. Tijekom obrade nastavnog gradiva mogu koristiti posebnu glazbu (klasična glazba 19. stoljeća za privlačenje pozornosti učenika). U nastavi se također mogu koristiti narodni plesovi i pjevanje narodnih ili sličnih pjesama.

Tablica 1: Glazba koja se može koristiti u određenim situacijama na nastavi (Jensen, 2003)

Pozadinska glazba	Vivaldijeva četiri godišnja doba Handelova glazba na vodi Bachovi Branderbuški koncerti
Oluja ideja, kreativno rješavanje problema	Beethovenov 5. klavirski koncert Chopinove etide Claire de Lune Devussyja Mozartov 26. & 27. klavirski koncert Labuđe jezero Čajkovskog
Smirujuća glazba	Amazing Grace klasični kompozitori djela za gitaru klavirska glazba
Slavlja, uspjesi, pobjede	Three Dog Night- Celebrate Celebrate- Madonna Veliki marš- Verdijeva opera Celebration- Kool & The Gang
Predstavljanje novog učenika ili gostujućeg govornika	Fanfare For The Common Man- Aaron Copeland Tema iz filma Rocky Billa Contija Ratovi zvijezda, Otimači izgubljenog kovčega We are the Champions/ We will rock you- Queen
Glazba za razmišljanje	Na lijepom plavom Dunavu- Strauss Bachove Suite za orkestar Haydnove simfonije Mozartova Glazbena šala Desert Vision, Natural States- Lanz i Speer
Grupno pjevanje	Koristiti pop pjesme i tradicionalne napjeve Snow White, Song of the South, Bambi, Dumbo, Winnie The Pooh, Mary Poppins Pjesme Hap Palmera
Glazba koja uvodi ili pokreće	Epska glazba iz filmova: Superman, E.T., Rocky, Lawrence od Arabije, Rođen slobodan, Dr. Živago Oh! What a beautiful day Glazba iz James Bond filmova Tema iz filma Misije Bachov preludij u D duru
Pričanje priča	Skladatelji: Mozart, Beethoven, Haydn Suzanne Cianni- Neverland Romantičarska glazba: Wagner, Dvorak, Rimsky-Korsakov
Istezanje	George Winston- Ljeto, proljeće, jesen, zima Barefoot Ballet- John Klemmer Michael Jones na klaviru
Testovi i kvizovi	Barokna glazba Klavirske ili violinske koncerte
Završni rituali	Louis Armstrong- What a Wonderful World Happy Trails- Roy Rogers
Posebne situacije	Ralje, Nemoguća misija Komičari (Wright, Leno) Zona sumraka

6. UVOĐENJE GLAZBE U NEGLAZBENE PREDMETE

HRVATSKI JEZIK

Lazar (2004) u članku *Interactive strategies for using music in the academic curriculum* govori kako se glazba može upotrijebiti tijekom čitanja i pravopisa. Na primjer: učenici mogu pljeskati u ritmu na slogove novousvojenih riječi te tako naučiti tekst pjesme, a zatim pjevati pjesmu nakon što mogu tekst pročitati ispravno i tečno. Učenici se također mogu snimiti te prezentirati sadržaj ostalim učenicima putem snimke, a zatim razgovarati o novom vokabularu te tako usvojiti nepoznate riječi. Što se tiče pisanja, učenici mogu slušati kratku pjesmu, zapisati riječi te zatim otpjevati ono što su zapisali. Nemeth- Jajić (2008) u svom članku *Igrokaz u nastavi* govori o važnosti dijaloških i monoloških igri te dramske improvizacije u nastavi drugih predmeta. „Igre slijede isti obrazac: učenici se uživljavaju u dodijeljene im uloge, a tema razgovora okvirno je dogovorena u skladu s nastavnim sadržajima“ (Nemeth-Jajić, 2008:39). Kao primjer navodi igre za treći i drugi razred. Uloge su Mozart i Vivaldi te se igra ostvaruje monološki. Najprije učenici slušaju priču o skladateljima Mozartu i Vivaldiju te njihove skladbe. Učitelj nastoji približiti učenicima navedene glazbenike tako da ih ispituje kako oni doživljavaju skladatelje te da ih potom opišu. Nakon razgovora, slijedi dramska improvizacija gdje se učenici uživljavaju u uloge skladatelja. U trećem razredu se glazba može primijeniti u okviru zavičajne glazbene baštine. Uloge mogu biti dva glazbala te svako glazbalo priča priču o sebi, govori iz kojeg je hrvatskog kraja i u kojem orkestru živi. Učitelj može popratiti glazbala odgovarajućom glazbom.

LIKOVNA KULTURA

Sadržaji likovne kulture se s glazbom mogu povezati na više načina. Jedan od načina je korelacija koja se temelji na motivu. Motiv se odnosi na crtanje pojedinog instrumenta ili učenikovog doživljaja tijekom slušanja glazbe. Sljedeći način je korelacija na temelju strukture. Ovaj proces je složeniji i zahtjeva više truda za izvođenje. Ovaj način se temelji na likovnim i kompozicijskim elementima kao što su ritam, kontrast, ravnoteža, harmonija, kompozicija, dominacija. Za primjer se može uzeti auditivno percipiranje dvodijelne forme glazbenog dijela te likovni prikaz kontrastom toplih i hladnih boja. Osim toga, korelacija glazbene i likovne kulture može se ostvariti slušanjem skladbe Peer Gynt, suite br. 1, U pećini gorskoga kralja skladatelja Edvarda Griega. Učenici crtežom mogu prikazati uključivanje sve

većeg broja instrumenata te ubrzavanje tempa. Još jedan primjer korealcije se može ostvariti slušanjem skladbe *Kornjača iz Karnevala životinja* Camillea Saint-Saensa. U skladbi, skladatelj se koristi ulomkom glavne teme Can-cana iz operete *Orfej u podzemlju* Jacquesa Offenbacha. Zadatak učenika je uočiti kako se u objema skladbama pojavljuje ista tema samo u različitim tempima te prikazati modifikaciju tempa linijama različitih oblika (Dobrota, 2012). Iz istraživanja kojeg su provele Šulentić Begić i Špoljarić (2011), pokazalo se da se glazba koristi kao zvučna kulisa tijekom sata likovne kulture. Na nastavnoj jedinici Rekompozicija u trećem razredu, učenici su slušali pjesmu *Zaplovi barka niz vodu*. Pjesma je slušana na početku sata u kao motivacija i tijekom sata u svrhu zvučne kulise.

Lučić (2008) govori o prožimanju riječi, slike i glazbe kao metodički model kojeg učenici prihvaćaju te koji daje rezultate u odgojno-obrazovnoj djelatnosti „Vizualno-likovne (risanje, slikanje, modeliranje, kombiniranje, variranje), jezične (čitanje, pisanje, govorenje, opsivanje, razgovor, jezična igra, dramatizacija) i glazbene (pjevanje po sluhu, slušanje, improvizirani zvukovni „razgovor“, glazbene igre uz pokret, ritmičko pjevanje) metode i aktivnosti prilagođavaju se nastavnoj situaciji međusobnim prožimanjem, što omogućuje njihovo istodobno povezivanje u nastavnom procesu te slobodu izražavanja učenika“ (Lučić, 201: 2008).

MATEMATIKA

Glazba se u matematici može koristiti tako da učenici u poznatoj pjesmi prebroje broj slogova u naslovu pjesme. Osim toga, mogu se proučavati notne vrijednosti (cijela nota, polovinka, četvrtinka, osminka, itd.), da bi se uočio koncept podjele nota na manje vrijednosti (Lazar, 2004). Rezultati istraživanja Šulentić Begić, Špoljarić (2011) pokazali su da se matematika smatra matematika ozbiljnim predmetom na čijim se satima nisu niti jednom koristile glazbene aktivnosti. Upravo zbog njene „ozbiljnosti“ potrebno je uvođenje glazbe u motivacijske i rekreacijske svrhe.

TJELESNA I ZDRAVSTVENA KULTURA

U Nastavnom planu i programu iz 2006. Godine može se uvidjeti kako je glazba prisutna u programu Tjelesne i zdravstvene kulture (tablica 2). Najčešće se to odnosi na glazbu kao pratnju i plesne korake. Treće razvojno razdoblje se odnosi na prvi, drugi i treći razred gdje se pod obrazovna postignuća navodi kako je važno poticati razvoj ritma, a sadržaji poput hodanja i trčanja uz glazbenu pratnju, dječji ples po izboru ili dječji poskoci upravo mogu utjecati na razvijanje istog (Nastavni plan i program za osnovnu školu, 2006).

Tablica 2: Glazbene aktivnosti na nastavi TZK-a (Nastavni plan i program, 2006)

1.razred	<ul style="list-style-type: none"> • Hodanja i trčanja uz glazbenu pratnju • Oponašanja prirodnih pojava i raspoloženja uz glazbenu pratnju
2.razred	<ul style="list-style-type: none"> • Ritmično povezivanje jednonožnih i sunožnih skokova • Osnovni oblici kretanja uz glazbu različitog ritma i tempa • Oponašanje kretanja ivotinja i različitih ljudskih aktivnosti
3.razred	<ul style="list-style-type: none"> • Dječji poskoci • Dječji ples po izboru • Kretanje parova uz glazbu različitim smjerovima sučelice, postrance, otvoreno, zatvoreno...
4.razred	<ul style="list-style-type: none"> • Trokorak • Galop naprijed i strance • Narodni ples po izboru zavičajnog područja

U obradi plesnih struktura na satu TZK-a može se ujedno i usavršavati glazbeno izražavanje (takt, ritam, tempo, dinamika i melodija). Pomoću koraka mogu se izražavati vrijednosti nota po trajanju, a pokretima ruku naglašeni i nenaglašeni dijelovi takta (metrička struktura takta). Sljedeće što se može učiniti jest usavršavanje pokreta i glazbe te time poticati dječje kreativno plesno izražavanje. Pokreti uz glazbu se povezuju u ritmičke cjeline, stiliziraju i izvode u raznolikim formacijama i oblicima dječjih plesnih igara. Glazbene mjere koje se koriste tijekom obrade plesnih struktura su: dvodjelne, trodjelne i četverodijelne. Pokreti se u plesnim strukturama mogu izvoditi na razne načine: u parovima ili skupinama, uz pjesmu, ritmičku pratnju koja se daje pljeskanjem, udaraljka ili instrumentima (Šumanović, 2005). Prema Findaku (1999) glazba se može upotrijebiti u svakom dijelu satu ili tijekom cijelog sata. Uz opće pripremne vježbe može se koristiti glazba zbog poticanja, inspiriranja, obogaćivanja radnog ozračja i motivacije koje pruža glazba. Uz pomoć taktiranja pokreti se bolje izvode, ali to ujedno utječe i raspoloženje učenika. Pejičić i Berlot (1996) daju primjere kako se određene pjesme mogu koristiti na satovima TZK-a. Za primjer uzimaju pjesmu *Mi smo djeca vesela* gdje učenici sjede u krugu i slušaju ritam izveden instrumentom (udaraljka), a potom učenici plješću zadani ritam, kreću se po određenom prostoru u zadanom ritmu ili na određeni znak mijenjaju smjer kretanja. Još jedan primjer kojeg navode je pjesma *Danas jeste subota*. Učenici plešu na takt, slušaju zadani ritam te izražavaju pokretom ono što su doživjeli.

PRIRODA I DRUŠTVO, POVIJEST

Na sate prirode i društva, povijesti i geografije također se može primijeniti glazba u sklopu nastave. Rojko ističe kako se glazba može povezati s drugim predmetima ako je glazba povezana s određenim razdobljem u povijesti: „Moguće je dakle; povezati nastavu književnosti s nastavom glazbe tako da se korelativno (zapravo: komparativno) obradi neko razdoblje, oblici ili umjetnički pravac. Isto je to moguće i s nastavom povijesti, geografije (ako je riječ o cjelovitom upoznavanju nekoga kraja ili neke strane zemlje), likovne kulture i sl, pri čemu treba naglasiti da u svim tim primjerima, *glazba ostaje autonomna i tu nikakve stvarne korelacije nema*“ (Rojko, 2012:117). Šulentić Begić i Špoljarić u svom su istraživanju prikazale neke od aktivnosti koje se mogu provoditi na satovima prirode i društva. Na primjer pjesma *Kišica* koristila je kao opuštanje. Slušanje pjesme *Farandine, moj konjade, Tri djevojke proso žele, Škripi đeram* može služiti kao motivacija za uvod pri obradi nizinskog, brežuljkastog i primorskog zavičaja Hrvatske. Kod teme More pjesma *Zaplovi barka niz vodu* može poslužiti kao uvod za obradu teme sata.

7. ISTRAŽIVAČKI DIO: UVOĐENJE GLAZBE U NEGLAZBENE PREDMETE RAZREDNE NASTAVE

7.1. Tema istraživanja, cilj istraživanja i istraživačka pitanja

Tema ovog istraživanja je uvođenje glazbe u neglazbene predmete u prva četiri razreda osnovne škole. Anketirani su učitelji razredne nastave kako bi se dobio uvid o korištenju glazbe u cjelokupnoj nastavi. Cilj je istraživanja otkriti koja su iskustva učitelja u korištenju glazbe u neglazbenim predmetima te kakav je stav učitelja o utjecaju glazbe na opći razvoj djeteta. Iz cilja istraživanja proizlaze istraživačka pitanja koja su polazište za osmišljena pitanja u anketnom upitniku.

Istraživačka pitanja:

- *U kojim neglazbenim predmetima se najčešće koristi glazba?*
- *U koju svrhu učitelji koriste glazbu neglazbenim predmetima?*
- *U kojoj mjeri se glazba koristi na satima neglazbenih predmeta?*
- *U kojim neglazbenim predmetima je glazba najučinkovitija, a u kojima ne?*
- *Imaju li učitelji pozitivan stav prema korištenju glazbe u neglazbenim predmetima?*
- *Smatraju li učitelji da glazba ima utjecaj na opći razvoj djeteta?*

7.2. Opis tijeka istraživanja

U svrhu izrade svog diplomskog rada, provela sam istraživanje u kojemu su bili uključeni učitelji iz tri osnovne škole (OŠ Višnjevac, PŠ Sotin, OŠ Petrijevci). Skupina od 32 učitelja bila je ispitana putem anketnog listića čijem se rješavanju pristupilo anonimno. Ispitana je njihova upotreba glazbe u neglazbenim predmetima razredne nastave te njihovo mišljenje i stavovi o istome. Istraživanje je provedeno u svibnju 2018. godine.

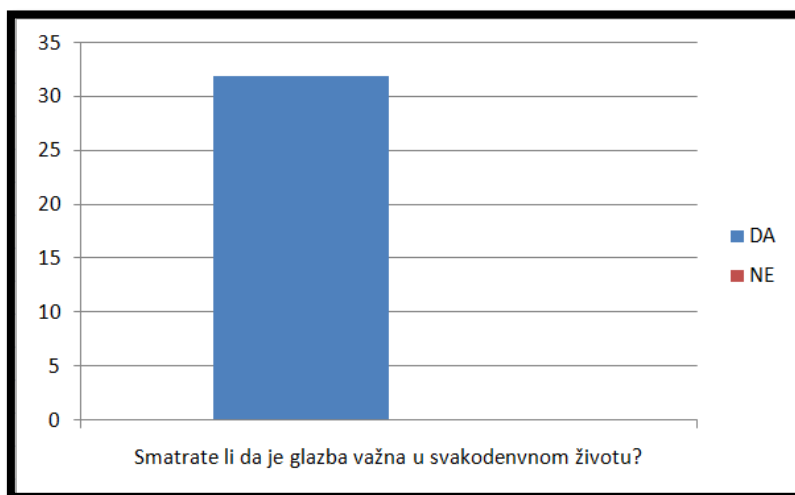
7.3. Postupci i instrumenti istraživanja

Postupak istraživanja je anketiranje, a instrument koji se koristi je anketni listić. Anketu su popunjavali učitelji razredne nastave. Istraživanje je transverzalno empirijsko. Paradigma na kojoj se temelji istraživanje je pozitivizam. Učitelji su dobili upitnik u kojem su morali zaokruživanjem određenog odgovora, odgovoriti na 15 pitanja. Nakon svakog zaokruženog odgovora imali su priliku obrazložiti svoj odgovor. Od ukupnog broja pitanja, 12 pitanja je jednostrukog izbora, a tri pitanja su višestrukog izbora. Anketni upitnik je sastavljen u svrhu dobivanja odgovora o korištenju glazbe u neglazbenim predmetima te stavovima učitelja o navedenom. Anketiranje je bilo anonimno. Ovim istraživanjem se željelo doći do sljedećih odgovora: Smatraju li učitelji da je glazba važna u svakodnevnom životu, bave li se glazbom u slobodno vrijeme, koriste li glazbu u drugim predmetima, tijekom kojih neglazbenih predmeta najčešće koriste glazbu, koliko često koriste glazbu u neglazbenim predmetima, u kojem razredu najčešće koriste glazbu u neglazbenim predmetima, u kojem dijelu sata najčešće koriste glazbu, u koju svrhu koriste glazbu tijekom nastavnih sati neglazbenih predmeta, koje glazbene aktivnosti koriste na satima neglazbenih predmeta, u kojem nastavnom predmetu je korištenje glazbe najučinkovitije, u kojem nastavnom predmetu je korištenje glazbe najmanje učinkovito, imaju li djeca pozitivne reakcije na učiteljevo korištenje glazbe u neglazbenim predmetima, pomaže li učiteljima korištenje glazbe u neglazbenim predmetima za lakše prenošenje znanja, ima li glazba pozitivan učinak na djetetov razvoj, imaju li učitelji pozitivan stav prema korištenju glazbe u neglazbenim predmetima.

7.4. Analiza podataka

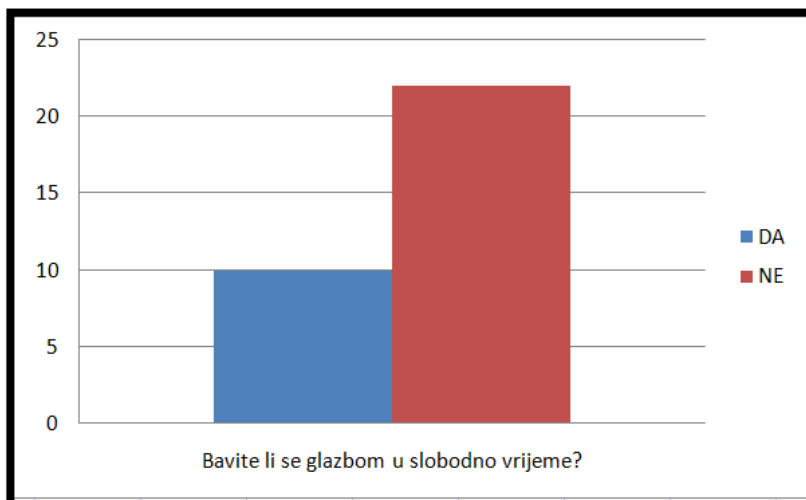
Rezultati i analiza anketnog listića za učiteljice.

Na prvo pitanje *Smatrate li da je glazba važna u svakodnevnome životu?* 32 učiteljica je odgovorilo potvrdno, odnosno svi ispitanici smatraju da je glazba važna u svakodnevnome životu (slika 1).

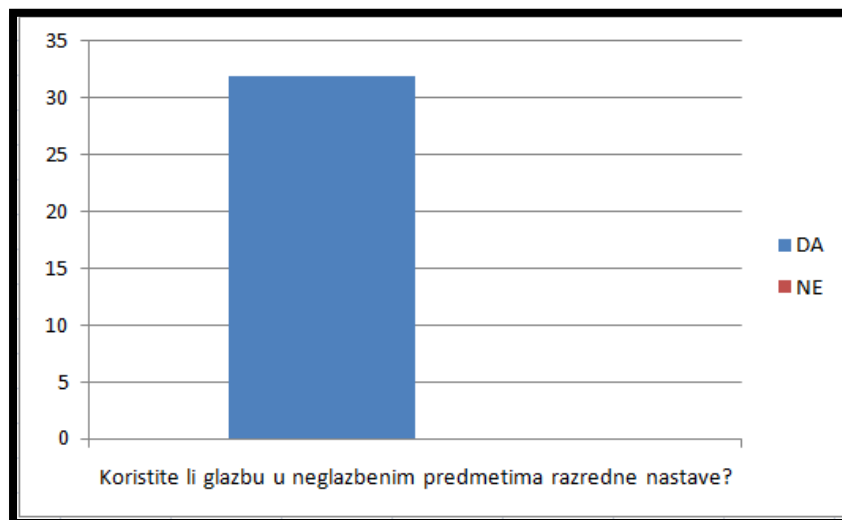
Slika 1: Važnost glazbe u životima učitelja

Drugo je pitanje glasilo *Bavite li se glazbom u slobodno vrijeme?* 22 ispitanika je odgovorilo NE, dok je 10 ispitanika odgovorilo DA (slika 2).

Slika 2: Bavljenje učitelja glazbom u slobodno vrijeme

Na treće pitanje *Koristite li glazbu u drugim predmetima razredne nastave?* odgovorilo je 32 učitelja. Svih 32 ispitanika su odgovorili potvrdno na postavljeno pitanje (slika 3).

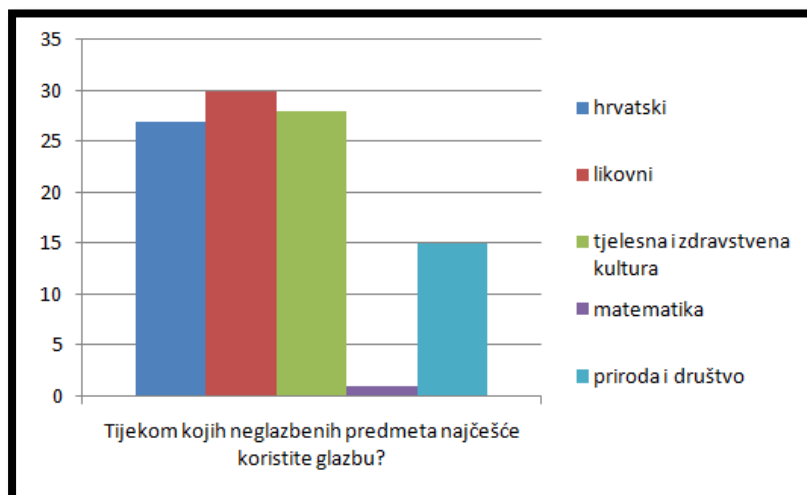

Slika 3: Učitelji koji koriste ili ne koriste glazbu u neglazbenim predmetima?

Četvrto pitanje *Tijekom kojih neglazbenih predmeta najčešće koristite glazbu?* je pitanje višestrukog odgovora. Na to pitanje odgovorilo je svih 32 ispitanika. Pokazalo se da 27 učitelja koristi glazbu za vrijeme nastave hrvatskog jezika. Čak 30 učitelja koristi glazbu za vrijeme likovne kulture, Nešto manje učitelja, njih 28, koristi glazbu za vrijeme tjelesne i zdravstvene kulture 15 učitelja se izjasnilo da koristi glazbu na satu prirode i društva. Jedan učitelj se izjasnio da koristi glazbu za vrijeme nastave matematike (slika 4).

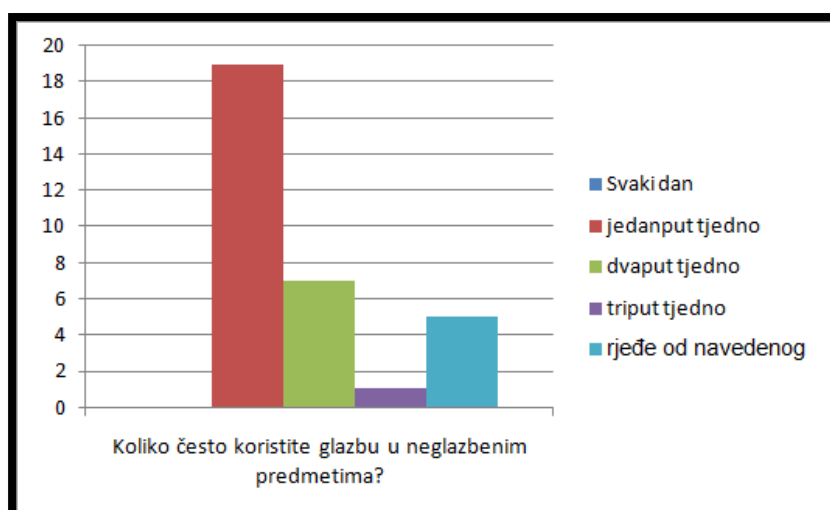
Neki od komentara na postavljeno pitanje glase:

- *U hrvatskom jeziku, likovnoj kulturi i tzk-u koristim glazbu kao motivaciju, poticaj, kao podlogu za pokret i ples ili kao medij za opuštanje.*
- *Koristim ih u svim predmetima jer smatram da utječu na razvoj svih sposobnosti od djece.*
- *Glazba smiri učenike tijekom sata likovne kulture i matematike.*
- *Tijekom likovnog je koristim kao glazbenu kulisu za rad ili kao uvod u obradu problema. Tzk - plesne strukture.*
- *Mislim da je najučinkovitija na satima odgojnih predmeta*
- *Tematski je vezana uz sate hrvatskog jezika, likovne kulture i tzk-a*

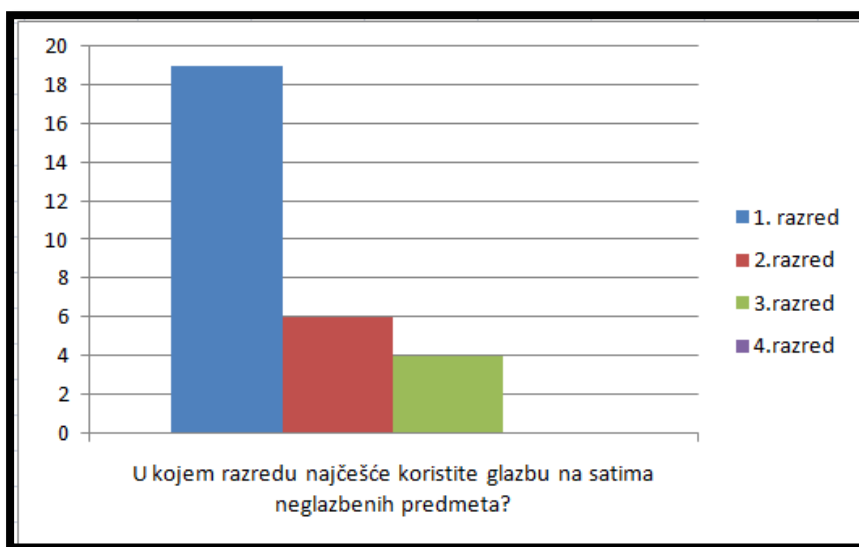
Slika 4: Predmeti u kojima učitelji koriste najčešće glazbu

Peto pitanje je glasilo *Koliko često koristite glazbu u neglazbenim predmetima?*¹⁹ učitelja se izjasnilo da koristi glazbu jedanput tjedno u neglazbenim predmetima. Njih sedam koristi glazbu dvaput tjedno na satima neglazbenih predmeta. Jedan učitelj koristi glazbu triput tjedno te pet učitelja koristi glazbu rjeđe od navedenog (slika 5).

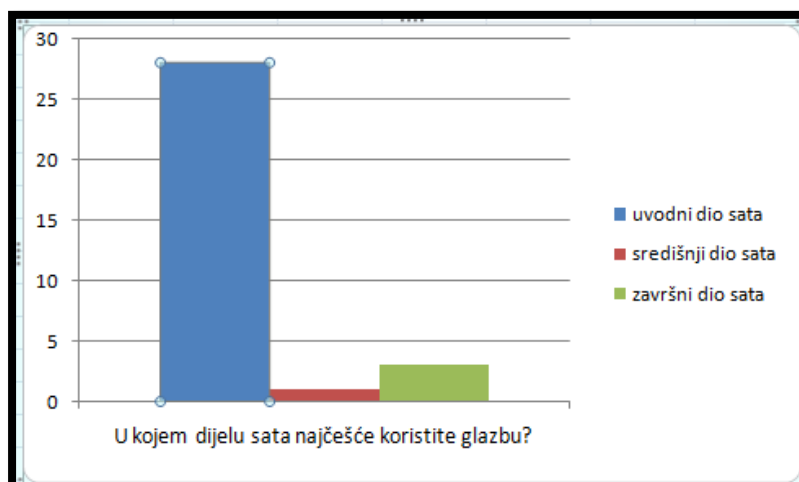
Slika 5: Zastupljenost korištenja glazbe u neglazbenim predmetima

U šestom pitanju su učitelji morali odgovoriti na pitanje *U kojem razredu najčešće koristite glazbu na satima neglazbenih predmeta?* Od 32 ispitanika, njih 19 se izjasnilo da u prvom razredu najčešće koriste glazbu u neglazbenim predmetima, dok to najčešće čini u drugom razredu njih šest. Ostalih četvero ispitanika najčešće koristi glazbu u trećem razredu. Za četvrti razred se nije izjasnio niti jedan učitelj (slika 6).

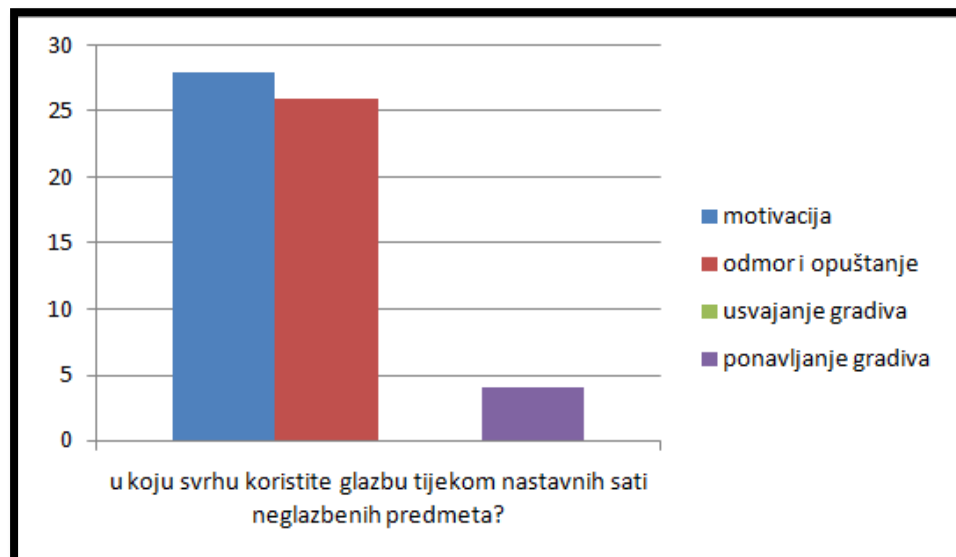
Slika 6: Učestalost korištenja glazbe u prva četiri razreda osnovne škole

Na sedmo pitanje *U kojem dijelu sata najčešće koristite glazbu?* odgovorilo je svih 32 ispitanika. Njih 28 se izjasnilo da koriste glazbu najčešće u uvodnom dijelu sata. U središnjem dijelu sata samo jedan učitelj najčešće koristi glazbu. Preostalih se tri ispitanika izjasnilo da najčešće koristi glazbu u završnom dijelu sata (grafikon 7).

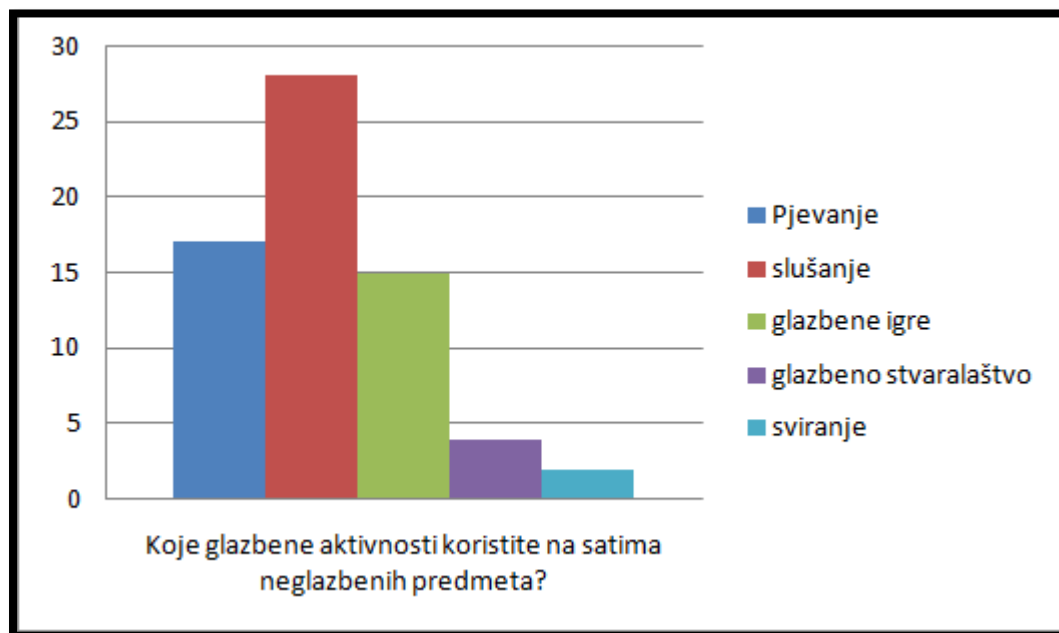
Slika 7: Učestalost korištenje glazbe tijekom nastavnog sata

Osmo pitanje glasi: *U koju svrhu koristite glazbu tijekom nastavnih sati neglazbenih predmeta?*. Ovo je pitanje višestrukog odgovora. 28 ispitanika je izabralo motivaciju kao odgovor na pitanje. 26 ispitanika koristi glazbu u svrhu odmora i opuštanja. Četiri ispitanika je izabralo svrhu ponavljanje gradiva. Nijedan ispitanik nije odabarao svrhu usvajanje gradiva (slika 8).

Slika 8: Svrha korištenja glazbe u neglazbenim predmetima

Deveto pitanje anketnog upitnika je: *Koje glazbene aktivnosti koristite na satima neglazbenih predmeta?* Ponuđeni odgovori su: pjevanje, slušanje, sviranje, glazbeno stvaralaštvo, glazbene igre. Učitelji su imali mogućnost zaokruživanja više ponuđenih odgovora. Od ponuđenih odgovora, najzastupljenija aktivnost je slušanje koju je izabralo 3 učitelja. 17 učitelja koristi pjevanje na satu neglazbenih predmeta, 15 koristi glazbene igre, dok njih četvero koristi glazbeno stvaralaštvo na satima neglazbenih predmeta. Dva ispitanika je zaokružilo glazbenu aktivnost sviranje među ponuđenim odgovorima (slika 9).

Slika 9: Učestalost glazbenih aktivnosti na satima neglazbenih predmeta

Na deseto pitanje *U kojem nastavnom predmetu je korištenje glazbe najunčikovitije?*, učitelji su mogli izabrati jedan odgovor od ponuđenih pet te mogućnost davanja obrazloženja za svoj odgovor. 15 učitelja navelo je likovnu kulturu kao predmet u kojem je korištenje glazbe najunčikovitije (slika 10).

Neki od učitelja dodatno su obrazložili svoje odgovore:

- *Potiče kreativnost, učenici su opušteniji, imaju više samopouzdanja skloni su eksperimentiranju. Kreativnost radova, originalnost, opušteno likovno izražavanje, bogatstvo ideja, detalja.*
- *Glazba opusti učenike i onda lakše rade.*

Devet učitelja je zaokružilo tjelesnu i zdravstvenu kulturu te su neki od njih ostavili sljedeće komentare za svoj dani odgovor:

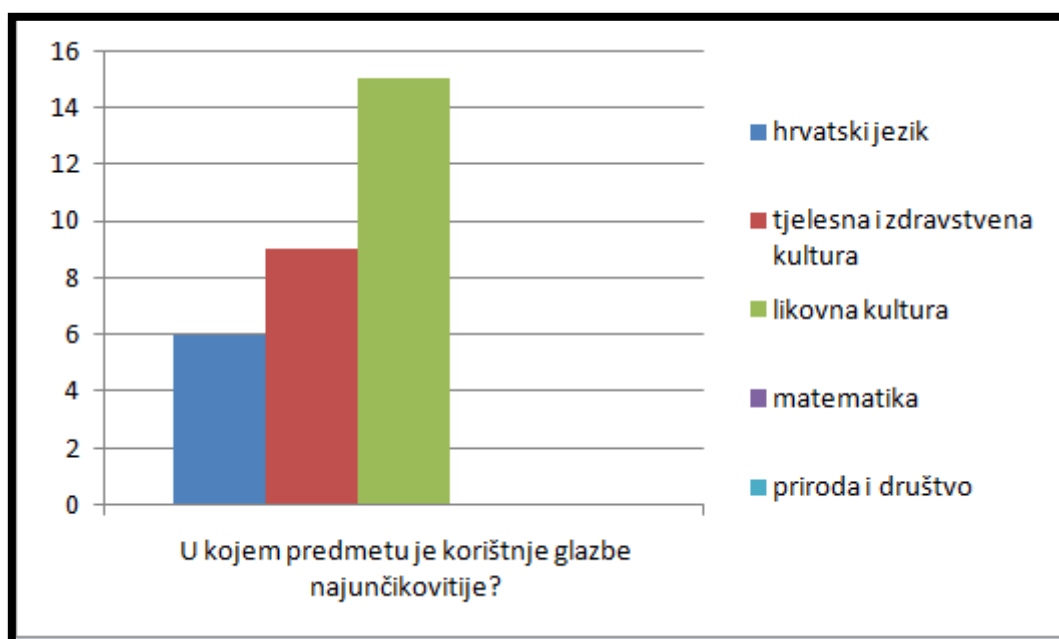
- *Učenici su najbolje motivirani.*
- *Učenici vole plesati uz glazbu.*
- *Korisna za ples, glazbene igre, dramatizaciju pokreta.*
- *Točno ritmički i melodijski prate usvajanje plesnih koraka.*

Od 32 ispitanika, njih šest je glasalo za hrvatski jezik kao predmet gdje je glazba najučinkovitija.

Neki od komentara su:

- *Kao podloga pri čitanju ili dramatizaciji.*
- *Tematski je vezano uz nastavne sadržaje.*
- *Uz glazbu plješćemo glasove i slogove.*

Dva ispitanika nisu zaokružila niti jedan odgovor navodeći kako je teško odlučiti u kojem predmetu je glazba najučinkovitija.

Slika 10: Učinkovitost glazbe u neglazbenim predmetima

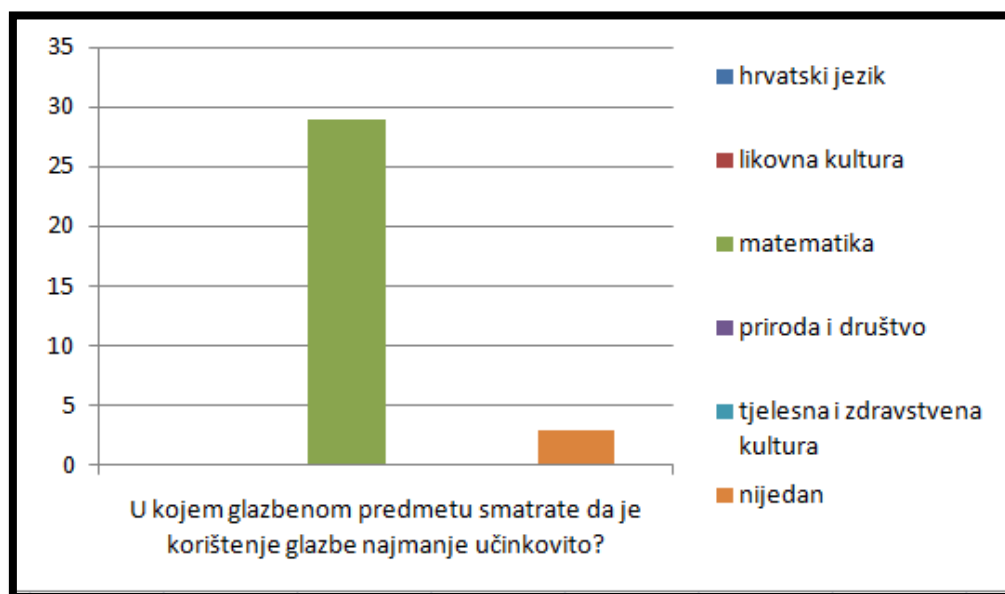
Jedanaesto pitanje je glasilo: *U kojem glazbenom predmetu smatrate da je glazba najmanje učinkovita?*. Od 32 ispitanika, njih 29 je izabralo matematiku za odgovor (slika 11). Također u ovom su pitanju mogli obrazložiti svoj odgovor dajući sljedeće komentare:

- *Na satu matematike glazba je najmanje učinkovita kao poticaj i motivacija, jedino djeluje opuštajuće.*
- *Slaba im je koncentracija.*

- *Učinkovita je, no ponekad pokazuje slabiju koncentraciju i motiviranost za spoznavanje nastavnih sadržaja.*
- *Ako slušaju glazbu, nemaju koncentraciju pri rješavanju matematike.*
- *Nisam koristila u tom predmetu glazbu.*
- *Mislim da u matematici treba biti tišina radi koncentracije. Možda nije svima tako, ali meni treba mir i tišina u matematici.*
- *U matematici se treba usredotočiti na računanje, a ako pustimo glazbu, učenici će više pjevušiti nego računati.*
- *Ponekad je teško povezati sadržaje.*
- *Nema se vremena za glazbu, puno je gradiva.*

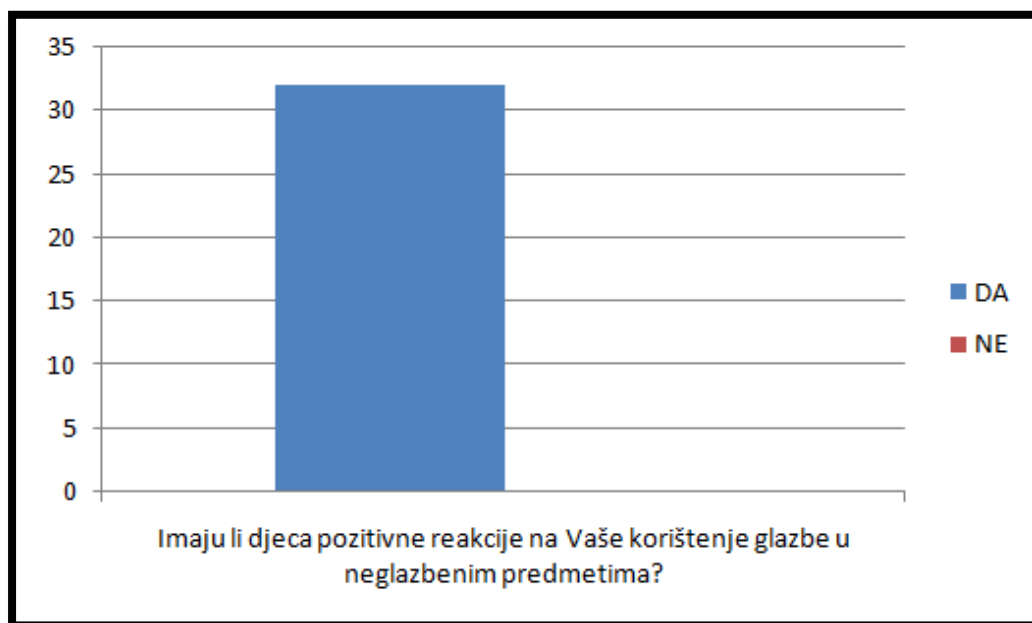
Preostala tri ispitanika nisu odabrala niti jedan predmet od ponuđenih te su naveli sljedeće komentare:

- *Smatram da je glazba učinkovita u svim predmetima.*
- *Mislim da je učinkovita u svim predmetima, samo treba učenike pripremiti za taj oblik rada.*
- *Učinkovita je u svim predmetima.*

Slika 11: Neučinkovitost glazbe u neglazbenim predmetima

U 12. pitanju koje glasi: *Imaju li djeca pozitivne reakcije na Vaše korištenje glazbe u neglazbenim predmetima?*, učitelji su mogli dva ponuđena odgovora DA ili NE. Svih 32 ispitanika su odabrali DA za odgovor (slika 12).

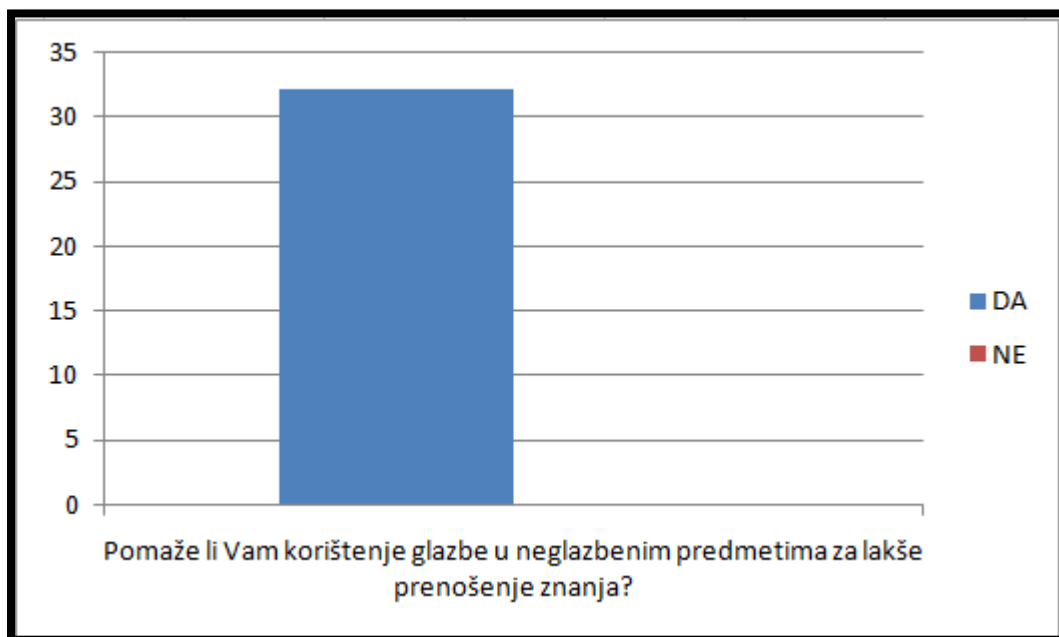

Slika 12: Reakcije djece na korištenje glazbe u neglazbenim predmetima

Trinaesto pitanje je glasilo: *Pomaže li Vam korištenje glazbe u neglazbenim predmetima za lakše prenošenje znanja?* Na ovo pitanje mogli su odgovoriti s: DA, NE ili NE ZNAM. Od 32 ispitanika, 26 učitelja je odgovorilo s DA, dok je preostalih šest odgovorilo s NE ZNAM (slika 13).

Učitelji koji su odgovorili potvrdno na postavljeno pitanje, naveli su sljedeće komentare:

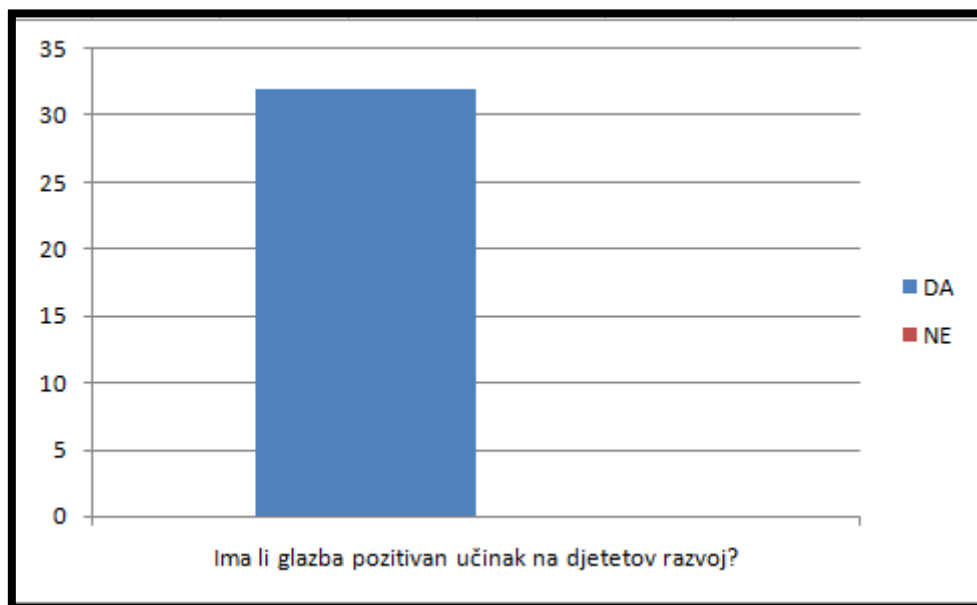
- *Učenici su opušteniji i dobro raspoloženi.*
- *Djeca se opuste i lakše se fokusiraju na bitno.*
- *Glazba stvara životnu radost i tako lakše motivira učenike i usmjeri prema ishodu nastavnog sata.*
- *Smatram da su aktivniji slušači ukoliko koristim glazbu u nastavi.*
- *Pjevajući lakše pamte.*
- *Primjećujem da je veća motiviranost za izvršenje zadatka kada je glazba poticaj.*
- *Povezuju sadržaje glazbene kulture i likovne kulture.*
- *U nastavi tkz-a točno prepoznaju melodiju i plešu uz nju.*

Slika 13: Pomoć glazbe učiteljima u prenošenju znanja

Četrnaesto pitanje je glasilo: *Ima li glazba pozitivan učinak na djetetov razvoj?* Svih 32 ispitanika su odgovorili DA na postavljeno pitanje. Pridodali su komentare na postavljeno pitanje.

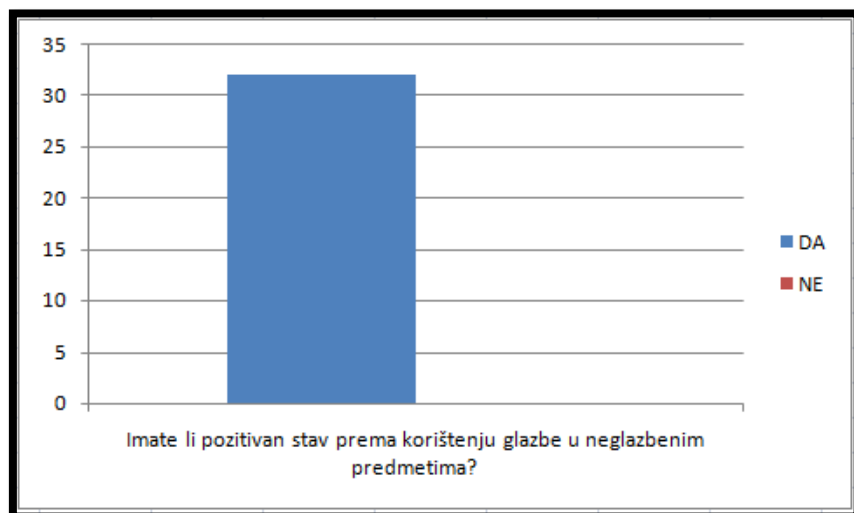
- *Djeca su opuštenija, lakše se otvaraju, komuniciraju...*
- *Razvija se estetski doživljaj za lijepo, opušta, smiruje.*
- *Glazba potiče na slušanje, kretanje, kreativnost. Angažira emotivno i tjelesno. Pomaže socijalizaciji.*
- *Smatram da ima pa ju zato i koristim.*
- *Kreativnost, mašta, ples.*
- *Djeca se više druže, kreativnija su. U matematici lakše pamte brojeve do deset te ih zbrajaju i oduzimaju.*
- *Glazba je oblik emocionalne terapije.*
- *Razvoj improvizacije, stjecanje spoznaja i vještina, buđenje interesa za glazbu, oblikovanje glazbenog ukusa.*
- *Slušanjem glazbe dijete razvija sluh, može naučiti nove riječi (npr. iz stranog jezika), razvija osjećaj za ritam...*
- *Uz glazbu prevladava osjećaj straha i stida.*

Slika 14: Učinak glazbe na djetetov razvoj

Na posljednje pitanje koje glasi: *Imate li pozitivan stav prema korištenju glazbe u neglazbenim predmetima?* odgovor DA također je dalo svih 32 ispitanika navodeći sljedeće komentare:

- *Svaka promjena dinamike sata je pozitivna.*
- *Glazba se lako primjenjuje na satima te stvara zajedništvo među učenicima.*
- *Glazba motivira učenike.*
- *Glazba osvježava, razbija rutinu, potiče na pjevanje i ples, unosi vedro raspoloženje.*
- *Uz glazbu je sve lakše i ljepše.*
- *Djeca vole glazbu, potiče ih na koncentraciju, rad, uživaju uz nju i povezuju je s ostalim predmetima.*
- *Djeca imaju osjećaj da to nije samo HJ, MAT ili PID. Uz glazbu bolje pamte sadržaje.*
- *Ponekad nedostaje vremena za izbor adekvatne glazbe za određeni predmet ili temu unutar predmeta.*

Slika 15: Pozitivan stav učitelja prema glazbi u neglazbenim predmetima

8. INTERPRETACIJA

Interpretacija je utemeljena na unaprijed određenim istraživačkim pitanjima.

- *Smatraju li učitelji da je glazba važna u svakodnevnom životu i bave li se glazbom u slobodno vrijeme?*
- *U kojim neglazbenim predmetima se najčešće koristi glazba?*
- *Na koji način učitelji koriste glazbu neglazbenim predmetima?*
- *U kojoj mjeri se glazba koristi na satima neglazbenih predmeta?*
- *U kojim neglazbenim predmetima je glazba najučinkovitija, a u kojima ne?*
- *Imaju li učitelji pozitivan stav prema korištenju glazbe u neglazbenim predmetima?*
- *Smatraju li učitelji da glazba ima utjecaj na opći razvoj djeteta?*

Svi ispitanici smatraju da je glazba važna u svakodnevnom životu. Većina učitelja se ne bavi glazbom, dok su neki od učitelja komentirali kako vole slušati glazbu u slobodno vrijeme te ih okružuje u raznim životnim situacijama. Učitelji su se izjasnili da koriste glazbu tijekom neglazbenih predmeta i to najčešće na satima likovne kulture te tjelesne i zdravstvene kulture. Kao razlog su naveli da je glazba najučinkovitija na tim satima. Učenici uče plesne strukture na satima tjelesne i zdravstvene kulture te se koristi kao zvučna kulisa na satima likovne kulture. Učitelji su naveli da glazba potiče kreativnost, učenici su opušteniji, imaju više samopouzdanja i skloni su eksperimentiranju. Učestalost korištenja glazbe je nešto manje na satima hrvatskog jezika kao motivacija na satu. Na satima prirode i društva i matematike se najmanje koristi. Učitelji smatraju da je na satima matematike potreban mir i tišina. Učenicima je teško povezati sadržaje te ima puno gradiva i nema vremena za glazbu. Nekoliko učitelja se izjasnilo da je glazba učinkovita u svim predmetima te je potrebno učenike pripremiti na taj oblik rada.

Glazba se najčešće koristi u uvodnom dijelu sata, zatim u zadnjem dijelu i najmanje u glavnom dijelu sata. Ova spoznaja se može povezati i s namjenom koju učitelji koriste glazbu u neglazbenim predmetima. Najčešće koriste glazbu kao motivaciju potom u svrhu odmaranja i opuštanja te za ponavljanje gradiva. Niti jedan ispitanik nije naveo usvajanje gradiva za odgovor. Ovo se može povezati s pitanjem o učestalosti korištenja glazbe na neglazbenim predmetima. Učitelji smatraju da se glazba ne bi trebala koristiti na satima matematike jer

glazba odvlači pozornost i smanjuje koncentraciju te učenici trebaju mir. Također navode da se nema vremena za glazbu pod satima matematike zbog količine gradiva.

Učitelji su naveli da najviše koriste glazbu u prvom razredu, a najmanje u četvrtom razredu. Razlog tome je što učitelji nemaju doticaj s glazbenom kulturom jer ona pripada predmetnoj nastavi u četvrtom razredu što nije opravdan razlog za nekorištenje glazbe u neglazbenim predmetima. Učitelji imaju slobodu uključiti glazbene sadržaje u neglazbene predmete te u Nastavnom planu i programu mogu se pronaći sadržaji koji uključuju glazbu u nastavni proces. Najčešće koriste slušanje od glazbenih aktivnosti. Nešto manje pjevanje, glazbene igre, a najmanje sviranje. Prema Šulentić Begić i Špoljarić (2011) na satima neglazbenih predmeta trebalo bi se koristiti one glazbene aktivnosti koje se koriste i na satima glazbene kulture (aktivno slušanje, brojalice, pjevanje, određivanje glazbenih sastavnica). „Glazbene aktivnosti trebaju biti prave, a ne lažne kao što je npr. slušanje glazbe kao zvučna kulisa.“ (Šulentić Begić i Špoljarić 2011: 459).

U anketi učitelji navode da učenici imaju pozitivne reakcije na korištenje glazbe u neglazbenim predmetima. Smatraju da korištenje glazbe ima pozitivan učinak na djetetov razvoj. Kao komentar većinom navode utjecaj glazbe na učenikove emocije. Smatraju da glazba razvija učenikovu kreativnost, kritičko mišljenje. Razvijaju svoje socijalne kompetencije, više se druže s drugima te prevladavaju stid i strah pomoću glazbe. Učitelji imaju pozitivan stav prema korištenju glazbe u neglazbenim predmetima.

Glazba motivira učenike, osvježava, razbija rutinu, potiče na pjevanje i ples, unosi vedro raspoloženje. Uz glazbu je sve lakše i ljepše. Djeca vole glazbu, potiče ih na koncentraciju, rad, uživaju uz nju i povezuju je s ostalim predmetima. Iako imaju pozitivan stav, istraživanje je pokazalo da koriste glazbu u neglazbenim predmetima najčešće jednom tjedno. Nešto manje ih koristi dvaput i triput tjedno te su se neki učitelji izjasnili da koriste glazbu i rjeđe od navedenog.

9. ZAKLJUČAK

Pregledom istraživanja koji se bave utjecajem glazbe na kognitivne, socijalne, emocionalne i motoričke sposobnosti, može se zaključiti da glazba utječe na opći razvoj djeteta. Većina zanimanja se osvrće na na utjecaj glazbe na kognitivne sposobnosti, posebice na utjecaj glazbene poduke, dok utjecaj na motoričke, socijalne emocionalne sposobnosti nije dovoljno istražen. Većina istraživanja pokazuje da glazba djeluje emocionalno na dijete te time utječe na razvijanje ostalih sposobnosti. Mnogi autori prikazuju glazbu kao bitan čimbenik u nastavi koji na razne načine može unaprijediti odgojno-obrazovni sustav. Prema provedenom istraživanju, učitelji najčešće povezuju glazbu s likovnom kulturom i tjelesnom i zdravstvenom kulturom, a najrjeđe s nastavom matematike. Glazba je najčešće korištena jednom tjedno i to u svrhu motivacije, odmora i opuštanja. Od glazbenih aktivnosti najčešće se koristi slušanje, dok je sviranje najrjeđe korištena aktivnost. Prema anketi, učenici imaju pozitivan stav prema korištenju glazbe na neglazbenim predmetima te većina učitelja smatra kako im glazba pomaže u prenošenju znanja. Učitelji smatraju da glazba utječe na opći razvoj djeteta te se najčešće osvrću na utjecaj glazbe na emocije i socijalne vještine.

Može se zaključiti da učitelji smatraju da glazba ima pozitivan učinak na djetetov razvoj, ali nisu dovoljno informirani o raznim istraživanjima koja uključuju utjecaj glazbe na kognitivne, socijalne, emocionalne, motoričke sposobnosti djece. Putem raznih seminara, radionica, predavanja potrebno je osvijestiti učitelje, nastavnike, odgojitelje te ostale stručnjake o dosadašnjim istraživanjima na opći razvoj djeteta te na koje sve načine mogu uključiti glazbu u odgojno-obrazovni sustav.

10. LITERATURA

1. Altenmüller, E. (2002). Čini li nas glazba inteligentni(ji)ma. Zagreb: *Tonovi*, 49, 3-16.
2. Brewer, C. (2008). *Soundtracks for learning: Using music in the classroom*. Carmarthen, United Kingdom: Crown House Publishing.
3. Broh, B.A. (2002). Linking extracurricular programming to academic achievement: who benefits and why? *Sociology of Education*, 75, 69-95
4. Chan, A. S., Ho, Y. i Cheung, M. (1998). Music training improves verbal memory. *Nature*, 396, 128.
5. Čudina-Obradović, M. i Brajković, S. (2009). *Integrirano poučavanje*. Zagreb: Pučko otvoreno učilište Korak po korak.
6. Dobrota, S. (2012). *Uvod u suvremenu glazbenu pedagogiju*. Split: Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu.
7. Findak, V. (1999). *Metodika tjelesne i zdravstvene kulture. Priručnik za nastavnike tjelesne i zdravstvene kulture*. Zagreb: Školska knjiga.
8. Grgurić, N. i Jakubin, M. (1996). *Vizualno-likovni odgoj i obrazovanje. Metodički priručnik*. Zagreb: Educa.
9. Hallam, S. (2010.b). The power of music: its impact on the intellectual, personal and social development of children and young people. U: S. Hallam i A. Creech (ur.), *Music Education in the 21st Century in the United Kingdom* (str. 2-17). Institute of education, University of London.
10. Hyde, K. L., Lerch, J., Norton, A., Forgeard, M., Winner, E., Evans, A. C. i Schlaug, G. (2009). Musical training shapes structural brain development. *The Journal of Neuroscience*, 29, 3019-3025.
11. Ho, Y. Ch., Cheung, M. Ch. i Chan, A. S. (2003). Music training improves verbal but not visual memory: cross-sectional and longitudinal explorations in children. *American Psychological Association*.
12. Jensen, E. (2003). *Super nastava: nastavne strategije za kvalitetnu školu i uspješno učenje*. Zagreb: Educa.
13. Lazar, M. (2004). Interactive Music Strategies for the Academic Curriculum. New Horizons for Learning: Teaching and Learning Strategies. *Quarterly Journal*.
14. Lučić, K. (2008). *Prožimanje riječi, slike i glazbe u metodici književnosti u razrednoj nastavi*. Zagreb: Školska knjiga.
15. Milenković, S., Dragojević, B. (2009). Metodička korelacija razvoja govora i muzičkog vaspitanja. *Norma*, 14, 1, 103-110.

16. Moreno, S., Marques, C., Santos, A., Santos, M., Castro, S., & Besson, M. (2009). Musical training influences linguistic abilities in 8-year-old children: More evidence for brain plasticity. *Cerebral Cortex*, 19(3), 712-723.
17. Nemeth-Jajić, J.(2008). Igrokaz u razrednoj nastavi. // Hrvatski.- 6 (2008) 1, str. 29-43.
18. Nikolić, L. (2018). Utjecaj glazbe na opći razvoj djeteta. *Napredak*, 159 (1-2) 139 - 158.
19. Pavletić, V. (2010). Glazboterapija s osobama s posebnim potrebama. *Tonovi*, 56, 61-110.
20. Pejčić, A., Berlot, S. (1996). *Sadržaji tjelesne i zdravstvene kulture za prva četiri razreda osnovne škole: priručnik za učitelje*. Rijeka: Centar društvenih djelatnosti mladih Rijeka
21. Rauscher, F. H. (2002). Mozart and the mind: Factual and fictional effects of musical enrichment. U: J. Aronson (ur.), *Improving academic achievement: Impact of psychological factors on education* (str. 269-278). New York: Academic Press.
22. Rojko, P. (2012). Metodika nastave glazbe: teorijsko - tematski aspekti. Osijek: Sveučilište J. J. Strossmayera, Pedagoški fakultet Osijek.
23. Schlaug, G., Norton, A., Overy, K. i Winner, E. (2005). Effects of Music Training on the Child's Brain and Cognitive Development. *Annals New York Academy of Sciences*, 1060, 219-230.
24. Schellenberg, E. G. (2004). Music lessons enhance IQ. *Psychological Science*, 15, 511-514.
25. Stein, G. (2008). *The More We Get Together. Nurturing Relationships Through Music, Play, Books And Art*. Ann Arbor: RoseyRaeNate
26. Šmit, M. B. (2001). *Glazbom do govora*. Zagreb: Naklada Haid
27. Šulentić Begić J., Špoljarić, B. (2011). Glazbene aktivnosti u okviru neglazbenih predmeta u prva tri razreda osnovne škole. *Napredak*, 152, 447-462.
28. Šumanović, M., Filipović, V. i Sentkiralji, G. (2005). Plesne strukture djece mlađe školske dobi. *Život i škola*, 14, 2, 40-45.
29. Trškan, D. (2006). Motivacijske tehnike u nastavi. *Povijest u nastavi*, 4, 7(1), 19-28.
30. Velički, D. (2006). Ritam i pokret u ranom učenju njemačkog jezika. *Metodika*, 7.
31. Waterhouse, L. (2006). Multiple intelligence, the Mozart effect, and emotional intelligence: a critical review. *Educational Psychologist*, 41(4), 2007-22.

11. PRILOZI

Upitnik za učitelje razredne nastave

Poštovana učiteljice/poštovani učitelju,

ovim putem bih Vas htjela zamoliti za sudjelovanje u istraživanju o utjecaju glazbe na opći razvoj djeteta. Za istraživanje je potrebno ispuniti upitnik. Vaše je sudjelovanje u ovom istraživanju je dobrovoljno, a podatci su anonimni.

Srdačno Vam se zahvaljujem

Kristina Ćosić, studentica 5. godine Učiteljskog studija na Fakultetu za odgojne i obrazovne znanosti u Osijeku

Sada Vas molimo da unesete nekoliko podataka koji će nam poslužiti za organiziranje prikupljenih odgovora.

Spol: M Ž

Dob u godinama: _____

Broj godina radnog staža: _____

Učiteljica RN (zaokružite): mentor savjetnik

1. Smatrate li da je glazba važna u svakodnevnome životu?

- a) da
- b) ne

2. Bavite li se glazbom u slobodno vrijeme?

- a) da
- b) ne

Ako je odgovor na prethodno pitanje DA, obrazložite svoj odgovor.

--

3. Koristite li glazbu u drugim predmetima razredne nastave?

- a) da
- b) ne

4. Tijekom kojih neglazbenih predmeta najčešće koristite glazbu?

- a) hrvatski jezik
- b) likovna kultura
- c) tjelesna i zdravstvena kultura
- d) matematika
- e) priroda i društvo

Obrazložite svoj odgovor!

--

5. Koliko često koristite glazbu u neglazbenim predmetima?

- a) svaki dan
- b) jedanput tjedno
- c) dvaput tjedno
- d) triput tjedno

6. U kojem razredu najčešće koristite glazbu u neglazbenim predmetima?

- a) 1. razred
- b) 2.razred
- c) 3.razred

d) 4. razred

7. U kojem dijelu sata najčešće koristite glazbu?

- a) uvodni dio sata
- b) središnji dio sata
- c) završio dio sat

8. U koju svrhu koristite glazbu tijekom nastavnih sati neglazbenih predmeta?

- a) motivacija
 - b) usvajanje gradiva
 - c) ponavljanje gradiva
 - c) za odmor i opuštanje
 - e) ostalo
-

9. Koje glazbene aktivnosti koristite na satima neglazbenih predmeta?

- a) pjevanje
- b) slušanje
- c) sviranje
- d) glazbeno stvaralaštvo
- e) glazbene igre

10. U kojem nastavnom predmetu je korištenje glazbe najučinkovitije?

- a) hrvatski jezik
- b) likovna kultura
- c) tjelesna i zdravstvena kultura
- d) matematika

e) priroda i društvo

Obrazložite svoj odgovor!

11. U kojem neglazbenom predmetu smatrate da je glazba najmanje učinkovita?

a) hrvatski jezik

b) likovna kultura

c) tjelesna i zdravstvena kultura

d) matematika

e) priroda i društvo

Obrazložite svoj odgovor!

12. Imaju li djeca pozitivne reakcije na Vaše korištenje glazbe u neglazbenim predmetima?

a) da

b) ne

13. Pomaže li Vam korištenje glazbe u neglazbenim predmetima za lakše prenošenje znanja?

- a) da
- b) ne
- c) ne znam

Obrazložite svoj odgovor!

14. Ima li glazba pozitivan učinak na djetetov razvoj?

- a) da
- b) ne

Obrazložite svoj odgovor!

15. Imate li pozitivan stav prema korištenju glazbe u neglazbenim predmetima?

- a) da
- b) ne

Obrazložite svoj odgovor!